

به نام خداوند لوح و قلم

تاریخ ساسانیان
(جنگ‌های ایران با روم و اقتراب)

شهباز یعقوبی

سرشناسه	:	یعقوبی، شهباز.
عنوان و نام پدیدآور	:	تاریخ ساسانیان (جنگ‌های ایران با روم و اعراب) / شهباز یعقوبی.
مشخصات نشر	:	خرم آباد: اردی بهشت جانان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۸ ص.: مصور.
شابک	:	۳- ۷۵- ۷۸۲۲- ۶۰۰- ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- ساسانیان، ۲۲۶ - ۶۵۱ م.
موضوع	:	Iran -- History -- Sassanids، ۲۲۶-۶۵۱
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۷ ی ۷۲/۳ DSR۴۰۳
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۰۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۵۹۹۱۵۱

تاریخ ساسانیان (جنگ‌های ایران با روم و اعراب) / شهباز یعقوبی
ناشر: اردی بهشت جانان

مدیر فنی: الهام رضایی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: زینب بهنام

طراحی جلد: علی اکبر یعقوبی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-7822-75-3

نشانی انتشارات: خرم‌آباد- خیابان انقلاب- ابتدای خیابان ناصر خسرو - تلفکس: ۰۶۶-۳۳۲۳۵۵۳۴ همراه

۰۹۱۶۸۵۰۷۶۵۲

E-mail: ordibeheshtjanan@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه
فصل اول	
۱۱	ساسانیان
۱۷	زردشت و دین ساسانیان
۱۹	سپاه دولت ساسانی
۲۵	دست ساسانی و تشکیلات اداری
۲۸	اقتصاد و بازرگانی در دوره‌ی ساسانیان
۳۰	مدفین در دوره‌ی ساسانی
۳۲	هنر و ادب در دوره‌ی ساسانیان
۳۴	سکه‌های ضربی ساسانی
۳۹	کتابت و تاریخ نگاری در ایران پیش از اسلام
۴۲	جندی شاپور آموزش‌شده پزشک ایران و بیمارستان پیش از اسلام
۴۴	جندی شاپور در زمان انوشیروان
فصل دوم	
۴۷	اعیاد و جشن‌های باستانی در دوره‌ی ساسانیان
۴۹	مهم‌ترین اعیاد باستانی در دوره‌ی ساسانیان
۴۹	عید نوروز (نوگ روز)
۵۰	آذر جشن اول
۵۱	جشن مهرگان
۵۱	بهار جشن (وهار جشن)
۵۲	آذر جشن دوم
۵۲	خرم روز
۵۳	جشن سدک (سده)
۵۴	جشن مزدگیران
۵۴	جشن خرفستران

- ۵۶ ایوان مدائن - تاق کسری
- ۵۸ شاهان ساسانی و شکوه دربار
- ۶۱ نظام قضایی و دادگستری در دوره‌ی ساسانیان
- ۶۶ آتشکده‌ها (آتشگاه‌ها)
- ۶۶ آتشکده‌ی فرنبغ
- ۶۶ آتشکده‌ی آذرگشنسب
- ۶۷ آتشکده‌ی آذر مهر برزین
- ۶۹ عناوین و القاب درباریان ساسانی
- ۷۰ واسپوهران - نجیب زادگان عصر ساسانی

فصل سوم

- ۷۳ پا شاهان ساسانی
- ۷۳ اردشیر دابکان (ایکل)
- ۷۵ شاپور یکم
- ۷۸ هرمز یکم
- ۷۸ بهرام یکم (وهرام یا وره ران - مرگ مانی)
- ۸۱ بهرام دوم
- ۸۳ بهرام سوم
- ۸۳ نرسی
- ۸۵ هرمز دوم
- ۸۵ آذر نرسی
- ۸۶ شاپور دوم (ذوالاکتاف)
- ۹۰ اردشیر دوم
- ۹۲ شاپور سوم
- ۹۳ بهرام چهارم (وره ران)
- ۹۳ یزدگرد اول
- ۹۵ مرگ افسانه‌ای یزدگرد اول
- ۹۶ تغییر رفتار یزدگرد با عیسویان

۹۷	بهرام گور
۹۹	ویژگی‌ها و اوصاف بهرام گور
۱۰۱	یزدگرد دوم
۱۰۲	جنگ با کیداریان
۱۰۳	هرمز سوم
۱۰۳	پیروز یکم
۱۰۵	جنگ با هیاطله
۱۰۶	بلاش (۴۸۴-۴۸۸)
۱۰۷	ارارداد بلاش و ارمنستان
۱۰۷	قبایل اول (نواست)
۱۰۸	قباد و پیاایش سردک
۱۱۰	جنگ نخست قباد با مزانیس
۱۱۲	دومین جنگ قباد با رانس
۱۱۳	سرنوشت مزدکیان در اثر ساسانیان
۱۱۵	خسرو انوشیروان (انوشک روان)
۱۱۹	هرمز چهارم
۱۲۱	بهرام چوبین و قیام او علیه هرمزد
۱۲۵	خسرو پرویز (خسرو دوم)
۱۲۶	جنگ خسرو پرویز با فوکاس
۱۳۰	ادامه‌ی جنگ خسرو پرویز با فوکاس
۱۴۰	خصال خسرو پرویز
۱۴۱	تخت طاقدیس - تخت شاهی خسرو پرویز
۱۴۷	اردشیر سوم
۱۴۸	پادشاهی شهر براز (شهروراز)
۱۵۰	پادشاهی یوراندخت
۱۵۳	آذرمیدخت
۱۵۵	یزدگرد سوم

فصل چهارم

- ۱۵۶ _____ وضعیت اعراب شبه جزیره‌ی عربستان پیش از اسلام
- ۱۵۷ _____ مردم عربستان قبل از اسلام
- ۱۶۳ _____ انساب اعراب
- ۱۶۷ _____ اندیشه دینی اعراب در زمان جاهلیت
- ۱۷۴ _____ سرآغاز جنگ‌های اعراب علیه ایران در زمان شاهنشاهی ساسانیان
- ۱۷۷ _____ خالد ابن ولید

فصل پنجم

- ۱۷۹ _____ جنگ‌های ایران و اعراب
- ۱۸۲ _____ جنگ دوفار
- ۱۸۳ _____ جنگ زینبیر (ذات السلاسل)
- ۱۸۵ _____ جنگ نهان
- ۱۸۶ _____ رویارویی خالد ابن ولید با عده‌ای از سپاهیان ایران در ولجه
- ۱۸۷ _____ جنگ آلیس
- ۱۹۱ _____ جنگ یل (جسر) به فرماندهی بهمن جادویه سردار ایرانی
- ۱۹۳ _____ جنگ بویب
- ۱۹۵ _____ نبرد قادسیه
- ۲۰۴ _____ کشته شدن رستم فرخزاد و شکست ایرانیان در قادسیه
- ۲۰۶ _____ محاصره‌ی مدائن
- ۲۰۹ _____ جنگ جلولا
- ۲۱۱ _____ فتح شوشتر
- ۲۱۳ _____ خیانت سیاه (سیه)
- ۲۱۵ _____ نبرد نهاوند
- ۲۱۷ _____ حمله اعراب در جنگ نهاوند
- ۲۲۵ _____ سخن پایانی
- ۲۲۷ _____ منابع

مقدمه

کتاب حاضر تحقیقی درباره‌ی آخرین دوره‌ی ایران باستان، یعنی دوره‌ی ساسانی که بالغ بر چهار قرن دوام یافت و در زمان طولانی خود فراز و نشیب‌های بسیاری داشته است.

دوره‌ی ساسانی در واقع دوره‌ی تکامل حاکمیت‌های ایران باستان بود که بر دو پایه‌ی دین و شاه‌شاهی استوار گردید. پیوستگی دین و پادشاهی در این دوره به پادشاهان ساسانی تقدس آسمانی و شکوهی زمینی بخشیده بود که خود را شاه‌شاهی حکومت بر مردم می‌دانستند.

دولت ساسانی در مسیر خود چندین مرحله را پیموده است که در این کتاب از آغاز تا پایان، مورد بررسی قرار گرفته و سعی بر آن شده است تا خواننده‌ی کتاب بتواند به راحتی با مطالب آن ارتباط برقرار نماید و از وضعیت این دوره از تاریخ ایران با اطلاع آید.

آنچه را در کتاب تاریخ ساسانیان بدان پرداخته شده است، برای کار آمدن اردشیر بابکان پس از انقراض دولت اشکانی و تأسیس شاهنشاهی بزرگ ساسانی توسط وی و تثبیت و قدرت گرفتن پادشاهی ساسانیان

است که راهی بسیار طولانی را در پیش گرفته است و به زودی خود را به جهان آن روزگاران معرفی می نماید. ظهور امپراتوری بزرگ و قدرتمند سلسله‌ی ساسانی و وجود برخی پادشاهان نامدار آن، یادآور پادشاهی ماندگار هخامنشیان شد و تاریخ ایران باستان را به تکامل رساند. رشد و شکوفایی دولت ساسانی از هر لحاظ موجبات برتری و تفوق خود را بر جهانیان آشکار کرده بود. اوضاع علمی، فرهنگی، نظامی، اجتماعی، اقتصادی و ... از کیفیت قابل توجهی برخوردار بود که در دوره‌ی بعضی از پادشاهان ساسانی، برجسته‌تر و حتی به اوج و کمال خود رسیده بود. اقتدار پادشاهانی همچون اردشیر بابکان شاپور یکم، شاپور دوم، خسرو انوشیروان، خسرو پرویز و تا حدودی عده‌ای دیگر از پادشاهان پیش از خسرو پرویز بر شکوه و شوکت دولت ساسانیان می افزود.

تأسیس و به ثمر رسیدن آفریقای شمالی و بیمارستان جندی شاپور بویژه در زمان خسرو انوشیروان تحولی عظیم در علم و فرهنگ ایران در زمان ساسانیان ایجاد کرده بود. تسلط ایران ساسانی بر اعراب و تشکیل حکومت دست‌نشانده‌ی عرب حیره در عراق نشان از قدرت و تأثیر شاهان ساسانی داشت.

به آیین‌ها و آداب و رسوم ایران باستان در دوره‌ی ساسانی که از عمق فرهنگ آنان برمی‌خاست نیز پرداخته شده است. جنگ‌های

فرسایشی ایران و روم که ریشه در دوران اشکانی داشت و دولت ساسانی نیز آن‌ها را شعله‌ور نمود تا زمان خسروی دوم ادامه یافت و همین جنگ‌ها خصوصاً در دوره‌ی خسرو پرویز یکی از عوامل عمده‌ی افول دولت ساسانی شد.

ضعف و فساد سیاسی، درباری، اقتصادی و حتی خرافه‌های الحاقی بی‌زردشتی و نفوذ بیش از اندازه‌ی روحانیون زردشتی کم‌کم شرایط را برای سقوط یک امپراتوری بزرگ آماده می‌ساخت. پس از خسرو پرویز به علت شفتگی‌های دربار چندان امیدی برای پایداری دولت ساسانی باقی نمانده بود. از سوی دیگر برآمدن اسلام در همسایگی ایران و تشکیل یک حکومت جدید بر بنیاد عربی و قوت گرفتن آن تهدیدی برای ایران بود. تعرضات خالد بن ولید، در دوره‌ی اولین خلیفه‌ی اسلام به مرزهای ایران و پی بردن به ضعف دولت ساسانی انگیزه‌ای برای اعراب ایجاد کرد تا به طور جدی مداخله در ایران شوند و همین رویارویی سرآغاز جنگ‌های عرب علیه ایران گردید. سرانجام دولت باشکوه و متمدن ساسانی، ناشی از عوامل بسیاری، دست‌کم توسط قوم نوظهور عرب در دوره‌ی خلیفه دوم سقوط کرد.

شهباز یعقوبی

بهار ۱۳۹۸